

1. Kuntalaisen perusoikeudet ja vaikuttaminen

Perustuslain mukaan kaikilla on mielipiteen-, kokoontumis- ja sananvapaus. Valtiollisissa, alueellisissa ja kunnallisissa vaaleissa saavat äänestää kaikki kansalaiset, jotka ovat viimeistään vaalipäivänä täyttäneet 18 vuotta. Kansalaiset voivat vaikuttaa lainsäädäntöön paitsi äänestämällä vaaleissa myös tekemällä eduskunnalle kansalaisaloitteita ja hankkimalla niille tarvittavan määrän kannattajia. Kuntalaiset voivat vaikuttaa kunnan päätöksentekoon muun muassa kuntalaisaloitteilla ja osallistumalla lähidemokratiatoimintaan. Yhteiskunnallinen aktiivisuus voi olla myös kansalaisjärjestöissä toimimista tai vapaaehtoistyötä.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Kansalaiset voivat vaikuttaa lainsäädäntöön ja päätöksentekoon aloitteella tai kannattamalla aloitetta. Kansalaisia kuullaan lainvalmistelun aikana.

Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö on yksittäisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi tehtävää vastikkeetonta työtä, josta ei lähtökohtaisesti saa rahallista korvausta.

Äänestäminen

Suomessa valitaan yleisillä vaaleilla eduskunta, tasavallan presidentti, kuntien ja hyvinvointialueiden valtuustot ja jäsenet Euroopan parlamenttiin.

2. Kuntalaki kannustaa osallistumaan

Kuntalaisten oikeudesta osallistua säädetään kuntalain (410/2015) 22 §:ssä. Sen mukaan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua kunnan toimintaan. Kunnanvaltuuston on pidettävä huolta siitä, että kuntalaisille on tarjolla laajasti ja monipuolisesti erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia.

Laki ei kuitenkaan määrittele sitä, miten tämä tehdään, vaan esittää vain ehdotuksia osallistumisen tavoista. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja
- selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa
- valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin
- järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun
- suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa sekä
- tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Koko yhteiskunta hyötyy vahvasta osallisuuden kokemuksesta ja aktiivisesta osallistumisesta sekä talouden että demokratian näkökulmasta. Asukkaiden osallistuminen palvelujen suunnitteluun auttaa kuntia ymmärtämään paremmin erilaisten kuntalaisten palvelutarpeita. Se auttaa uudistamaan palvelutuotantoa ja tekemään oikeita asioita. Sitä kautta tekemisen tuottavuus ja palvelujen laatu paranevat. Merkittävä vaikutus osallisuudella on myös siihen, että se vähentää valituksia kunnan toiminnasta ja tehdyistä päätöksistä.

Asukkaiden, myös heikommassa asemassa olevien, osallistuminen palvelujen suunnitteluun tuo arvokasta kokemusasiantuntijuutta kunnan viranhaltijoille ja poliittisille päättäjille. Toisin sanoen se mahdollistaa organisaatiotason innovaatioiden lisääntymistä.

Vaikuttaminen on nyt globaalia ja nopeaa

Vaikuttaminen on siirtynyt verkkoon. Kampanjoiden taakse saadaan koko maailman laajuinen kannattajajoukko, jota päättäjien on pakko kuunnella.

Vaikuttaminen muuttaa koko ajan muotoaan. Vanhoja tuttuja keinoja ovat äänestäminen, mielenosoitukset, lakot, adressit, mielipidekirjoitukset ja kuntalaisaloitteet; myöhemmin niiden rinnalle tulivat kansalaisaloitteet, sosiaalisen median kampanjat ja esimerkiksi salaa kuvatut videot.

3. Avoimeen yhteiskuntaa kuulumaton vaikuttaminen

Somehäirintä ja maalittaminen

Häirinnästä on kyse silloin, kun henkilö on järjestelmällisesti, toistuvasti ja pitkäkestoisesti painostavan, loukkaavan tai alistavan käyttäytymisen kohteena työhön liittyen ja tästä aiheutuu hänelle terveyshaittaa. Pelkkä häirinnän tai väkivallan uhan mahdollisuus saattaa aiheuttaa turvattomuuden tunnetta ja haitallista psyykkistä kuormitusta.

Maalittaminen on häirinnän ilmiö, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa ja yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, esimerkiksi lähettämällä vihaviestejä sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa. Maalittaminen voi ilmetä esimerkiksi suorana tai epäsuorana uhkailuna, tai yksityiselämän tietojen esiin kaivamisena ja niiden vääristeleminenä. Maalittaminen voi kohdistua myös henkilöön hänen läheistensä kautta.

Häirinnän taustalla voi olla tyytymättömyys sujumattomiin prosesseihin, asiakaspalvelun laatuun ja kohtaamattomuuteen sekä erilaiset kielteiset päätökset. Kehittämällä palveluja ja vuorovaikutusta voidaan ennaltaehkäistä tilanteiden kärjistymistä ja häirinnän kohteeksi joutumista.

Myös työkseen julkisuudessa ajankohtaisista asioista keskustelevat tai tunteita herättävien aiheiden tutkimustuloksia esittelevät voivat joutua somehäirinnän ja maalittamisen kohteeksi. Tällöin toiminta sosiaalisessa mediassa on muuttunut asiasta keskustelun sijaan tutkijan mustamaalaamiseen tai mitätöintiin henkilöä.

Maalittaminen on järjestelmällistä häirintää, jonka tavoite on vaientaa uhri

Avoimeen yhteiskuntaamme kuuluu, että viranomaisten toimintaa saa arvostella ja kritisoida. Tätä varten on luotu myös kansalaisten oikeusturvan takaavat järjestelmät, kuten esimerkiksi mahdollisuus kantelun tekemiseen. Maalittamista ei ole viranomaisen toiminnan arvostelu eikä yksittäinen virkatoimen arvostelu.

Sen sijaan maalittaminen on järjestelmällistä häirintää, jonka tavoitteena on yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeitä organisaatioita tai instituutioita kohtaan tunnetun luottamuksen rapauttaminen yksittäistä työntekijää uhkailemalla tai painostamalla. Tällainen toiminta ei kuulu avoimeen yhteiskuntaan.

Maalittamiseen suhtaudutaan erittäin vakavasti. Se vaarantaa demokraattisen oikeusvaltion ja yhteiskunnan toimivuutta sekä loukkaa kohdehenkilöiden perus- ja ihmisoikeuksia. Maalittamisen kohteeksi on joutunut laajasti erilaisia henkilöryhmiä, kuten viranomaisia, politiikassa tai muussa yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa mukana olevia.

Maalittaminen sinänsä ei ole rangaistava teko, mutta jos se täyttää vainoamisen tunnusmerkistön tulee siitä rangaistava teko. Rikoslain 25 luvun 7 a §:n vainoaminen voi olla ”uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta”. Vainoamisen tunnusmerkkinä käytetty uhkaaminen ei tarkoita samaa kuin itsenäisen rikoksen täyttävä laitton uhkaaminen, vaan se voi koskea muunkinlaista epämiellyttävää tai epätoivottavaa seurausta, jonka toteuttaminen on uhkauksen esittäjän vallassa. Korkeimman oikeuden mukaan myös Twitter-viestit ja julkiset Facebook-viestit ovat olleet yhteydenottamista. Vainoamisessa arvioitavana ei ole yksittäinen teko, vaan osateoista muodostuva kokonaisuus.

Jos maalittamisen aloittaja ryhtyy toimintaan, joka täyttää rikoslain 25 luvun 7a §:n tarkoittaman vainoamisen ja toimintaan liittyy mukaan muita henkilöitä, voidaan toiminnan aloittajalle syyksi lukea se, että hän on käyttänyt muita hyväkseen oman tavoitteensa saavuttamiseksi. Vainoamisesta voidaan tuomita sakko -tai vankeusrangaistukseen enintään kahdeksi vuodeksi.